
Een marseskadron naar Kongo

(16 juli-19 augustus 1960)

**Met de vriendelijke toelating van Kol SBH o.r. Jean Paul WARNAUTS
Voorzitter van de Verbroedering van het 1ste Regiment der Gidsen.**

Algemene toestand

Op 13 januari 1960 wordt tijdens de “Ronde Tafel” vergadering in Brussel het besluit genomen om midden van dat jaar de onafhankelijkheid te verlenen aan Kongo. In mei vat de Minister van Defensie het plan op om in 12 voornamelijk centra een marscompagnie te legeren, ten einde de er aanwezige Europeanen een gevoel van veiligheid te geven en hen tevens een opvang te verzekeren in geval van mogelijke ongeregeldeheden. Wegens de tegenkantingen in de schoot van de Regering worden er slechts 3 compagnies uitgestuurd in de maand mei*.

Eveneens tijdens die maand herleeft in de toespraken van de partijgenoten van Moïse Tshombe het perspectief van een “onafhankelijk” Katanga in een federaal Kongo.

Het 1^e Gidsen heeft op dat ogenblik andere prioriteiten: de recente aankomst van de “vrijwilligers van het korte type” evenals de aangekondigde “nieuwe” herstructureringen. Het D eskadron, opgericht in 1957, moet eind 1960 weer ontbonden worden, de M47 Patton tanks van dit eskadron moeten verhuizen naar het 4^e Lansiers en het Regiment moet het personeel leveren voor de vorming van een eskadron Verkenners bij het 4^e Jagers!

Op 30 juni 1960 wordt de onafhankelijkheid van Kongo gevierd, zeer kort nadien gevolgd door de onlusten en de munitie van de vroegere “Force Publique”. Het Belgisch leger moet tussenbeide komen om de Belgische burgers te beschermen en te evacueren. Zeven bijkomende marseenheden worden gevormd en worden vanaf 8 juli naar Kongo gestuurd. Bij het 1^e Gidsen is de jaarlijkse verlofperiode begonnen en een detachement officieren bevindt zich in het Kamp Elsenborn met 19RA*!

Het marseskadron van het 1^e Gidsen

Iets voor half juli ontvangt de S1 van het Regiment, Commandant Jean Pirmez, plots het bevel een “marscompagnie” samen te stellen. Wel degelijk een verrassing, want waar het vertrek van marscompagnies uit de Infanterie reeds van vòòr mei '60 gepland en georganiseerd was, was dit voor Pantsertroepen zelfs nooit ter sprake gebracht. Slechts enkele officieren waren benaderd voor de vorming van Staven ter ondersteuning van die marscompagnies.

Reeds op 14 juli vertrekt het “marseskadron” van het 1^e Gidsen uit Düren, onder leiding van Kapitein Pierre Baudot, met militaire bussen naar de Kazerne Rolin in Etterbeek om er de aanvullende uitrusting voor eenheden in Kongo te krijgen, zoals het gans nieuwe FAL geweer. Een wapen onbekend voor allen doch waarmee zij reeds op 22 juli voor de eerste maal zullen moeten schieten in Nzilo, zonder enige oefening noch regeling van het wapen!

* Een compagnie van Bevrijding en één van het 1e Grenadiers in Kamina, één van het 1e Ardeense Jagers in Kitona.

Diezelfde dag doet Lumumba, Eerste-Minister van Kongo, een beroep op de UNO om de kalmte te herstellen, wat uiteindelijk zal leiden tot het sturen van in totaal 19.000 “UNO soldaten”.

Het Eskadron brengt de nacht door in de Kazerne Klein Kasteeltje.

Zaterdag 16 juli schouwt Kolonel SBH Jacques de Dixmude, als vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging, op de militaire luchthaven van Evere het Eskadron, samen met de Korpsoverste, Kolonel Yves van Strydonck de Burkel.

In de rangen vinden wij Luitenant Tony Jacques de Dixmude, de Onderluitenanten Arnold Le Grelle, Jean-Pierre Trokay en Georges Mazy als Pelotonchefs omkaderd door enkele ervaren onderofficieren, waaronder de Adjudanten Stockart, Gignez en Copus, de Eerste Wachtmeester Chefs Brohé, Alexandre en Schouters, de Eerste Wachtmeesters Roland en Schellens en o.a. de “jonge” Wachtmeesters Couturiaux, Brel, Launoy, Liuzzi, Verhulst, Wilmotte en Depauw. Bij de troep vinden we naast stevige ouderen eveneens zeer jonge NATO-BV's en miliciens.

De dramatische ontwikkelingen in Kongo hebben inderdaad een enorme opwelling van solidariteit verwekt in het Regiment, waar meerdere kandidaten tevergeefs zullen wachten op het vertrek van een tweede Eskadron of op een plaats in een Staf.

Elke sectie en peloton zijn samengesteld uit personeel van een zelfde eskadron, die elkaar dus goed kennen: dit zal later bepalend blijken te zijn in een operatie zo ongewoon en volledig

geïmproviseerd.

Het bevel tot inscheping in de 707 van SABENA wordt om 07.00 gegeven, richting Kamina!

Bij aankomst wordt onmiddellijk het plan “Baudruche” meegedeeld, een operatie in steun van de Para's naar Stanleystad, met uitvoering voorzien voor 's anderendaags, maar dezelfde avond nog, twee uren na verspreiding van de orders, wordt dit weer geannuleerd.

Dit plan zal aangepast worden in 1964 voor de operatie van Kolonel Laurent in Stanleystad en in Paulis.

Maandag 18 juli, verplaatsing met een C119 naar Elisabethstad waar het Eskadron andere Belgische eenheden vervoegt om samen de "5^e Brigade" te vormen onder het bevel van Kolonel SBH Lucien Champion en met in de Tak "Operaties" Majoor Jules Bastogne, een oudgediende van het Regiment! Meerdere militairen van de "Force Publique" nemen contact op met de nieuwelingen, zoals Commandant Jean Collet, oud-commandant van het A eskadron.

Het Eskadron vormt de mobiele reserve van deze 5e Brigade met opdrachten van bewaking en van patrouilles aan het vliegveld en in de stad. Diezelfde avond worden enkele officieren voorgesteld aan Mooïste Tshombé tijdens een ontvangst in de vroegere residentie van de Belgische Gouverneur. Deze ontvangst was georganiseerd door de heer del Marmol, attaché bij UHM en een oudgediende van het Regiment.

Op 11 juli had Moïse Tshombé de onafhankelijkheid van Katanga afgekondigd. Eén van de eerste bekommernissen van de nieuwe "President" was de demobilisatie van de eenheden van de Force Publique en het terug naar huis sturen van de "niet Katangezen", operatie die tot eind juli zal duren. Deze eenheden, bij aanvang bevolen en ondersteund door Belgische officieren, stonden onder het bevel van militairen van het nieuwe Nationaal Kongolees Leger (ANC) van de regering Lumumba.

De operatie in Nzilo

21 juli, de demobilisatie verloopt zonder problemen en het terug sturen van alle niet Katangese soldaten naar hun oorspronkelijke provincies is georganiseerd. Alles is geregeld ... behalve in Nzilo 1, een klein militair kamp in de omgeving van de stuwdam en de centrale "Delcommune", beheerd door Union Minière en gelegen op de Lualaba, 30 km van Kolwezi.

Dit kamp, tot 10 juli bevolen door Commandant Verhaegen, heeft een effectief van 250 zwarte soldaten + 5 Europeanen en omvat een compagnie Fuseliers + een Batterij luchtafweer.

De nieuwe Kongolese chefs geven ondubbelzinnig uiting van hun vastberadenheid zich niet te laten demobiliseren zonder bevel van de regering Lumumba.

Na meerdere overlegperiodes, onder meer door Aalmoezenier Adam, wordt op 21 juli de beslissing genomen het kamp met geweld te bevrijden. Deze operatie dient uitgevoerd door de 1^e Cie van 1 Cy gelegerd in Kolwezi, de 1^e Cie van Bevrijding die per vliegtuig naar Kolwezi wordt gebracht en het Esc. 1G, nog steeds gelegerd in Elisabethstad 350 km ver, die langs de baan zullen vervoegen! Het initieel plan voorziet een verrassingsaanval, 's anderendaags bij het krieken van de dag!

Een aanval op dit klein kamp van Nzilo kan vreemd lijken maar was gerechtvaardigd vanuit twee strategische punten:

- *Moïse Tshombé vreest dat Russische Iliouchine transportvliegtuigen soldaten van Lumumba zullen overvliegen naar Katanga om zo een einde te brengen aan de afscheiding van de rijke provincie: hij wenst dus in het bezit te komen van de luchtafweerwapens van de Batterij in Nzilo (8 kanonnen Bofors 40 mm + 16 Mi .50) om deze op te stellen aan de vliegvelden van Elisabethstad, Jadotstad en Kolwezi.*
- *Hij vreest tevens dat deze troepen, trouw aan de regering Lumumba, de hydro-elektrische installaties zouden vernietigen, waardoor de ganse economie van Katanga verlamd zou zijn.*

Voor de Belgische Commandant staat de veiligheid van de Europese bewoners, waaronder vele Belgen, op het spel. De 200 kampbewoners hebben weldra een tekort aan levensmiddelen en de betaling van hun soldij eind van de maand door de regering in Leopoldstad is onzeker: een afdaling naar Kolwezi voor plundering valt dan ook te vrezen.

Het Eskadron 1G, op verkort preadvies geplaatst, mag niet deelnemen aan de plechtigheden ter gelegenheid van 21 juli en is gelegerd in een school (de Kasapa) in de buitenwijken van de stad.

voornamelijk de verplaatsing, 350 Km bij nacht.

Bij het beëindigen van een korte wapenschouwing, waarbij een koloniaal, oudgediende van het Regiment, naar best vermogen zowel het Vaderlands Lied als de mars van het Regiment vertolkte, werd het waarschuwingsorder voor de operatie Nzilo vernomen: de orders betreffen

Kaarten markeren is eenvoudig want er zijn geen kaarten, maar volgens de Commandant van de 5e Brigade "is het onmogelijk zich te vergissen, steeds rechtdoor, er is slechts één weg die langs de spoorweg loopt langs Jadotstad tot in de buitenwijken van Kolwezi".

De colonne van 1G vertrekt om 2000 Hr. onder leiding van Luitenant Jacques de Dixmude, aan boord van open vrachtwagens opgeëist van de Diensten Openbare Werken. De aankomst in Kolwezi is voorzien om 0300 Hr. om er de laatste orders te krijgen. Luitenant Claude Paelinck, toekomstige Commandant van het 2de Gidsen, officier bij de Force Publique en promotie kameraad van Luitenant Jacques de Dixmude, vergezelt deze als begeleider in diens jeep en zal de colonne gidsen om het centrum van Jadotstad te vermijden.

De Eskadronscommandant en Commandant Verhaegen, een officier van de Force Publique en oud-commandant van het kamp Nzilo, vertrekken alleen vóór de colonne om bijkomende mondelinge orders over te maken aan de compagniecommandant van 1Cy. Omstreeks 0100 uur, tijdens de halte in Tenke, verlaten de Pelotonchefs de colonne om tijdig op de O-groep van 0300 Hr. in Kolwezi te zijn. In hun haast slaat de jeep van Onderluitenant Trokay om waarbij deze licht gekwetst wordt maar de Pelotonchefs komen tijdig om 0300 uur op de RV. De vrachtwagens zijn nog ver weg opgehouden door meerdere pannes en brandstofproblemen, die met de beschikbare middelen verholpen worden.

De voorgaande avond, juist voor het vertrek uit Elisabethstad, heeft de Commandant van de eenheid Bevrijding echter beslist af te zien van een verrassingsaanval. Hij wil nog een ultieme bemiddelingspoging wagen vóór de aanval om nutteloos bloedvergieten te vermijden. Deze methode heeft reeds vroeger succes gehad en, in geval van mislukking, kan hij onder meer de aanval laten voorafgaan door luchtsteun.

Gezien de vertraging van de vrachtwagens van het Eskadron past de Commandant van Bevrijding om 0330 Hr. zijn plan aan: de 1^e Compagnie van 1Cy, oorspronkelijk voorzien voor zuivering van het kamp na verovering ervan door het Eskadron 1G, neemt die opdracht nu over en het Eskadron zal de zuivering op zich nemen!

Om 05uur30 gaat de Commandant van Bevrijding, vergezeld door de Aalmoezenier, de kampcommandant, Adjudant Nyembo, wekken in diens woning en overtuigt hem om nogmaals

een poging te wagen om de strijd te vermijden. Met goede moed begeeft deze zich naar het kamp om er, echter zonder succes, met zijn manschappen te gaan onderhandelen.

Om 0600 Hr. roept ook Aalmoezenier Adam via de megafon op tot onderhandelen, vruchteloos ... en

omstreeks 0615 Hr. weerklinken de eerste schoten van bij de muiters.

Ondertussen is de colonne van het Eskadron aangekomen in Kolwezi en zet onmiddellijk zijn weg verder naar Nzilo.

Om 0630 Hr. komt het Eskadron aan op het werkterrein, stijgt uit, ziet de wapens na en begeeft zich naar de woningen van de Europeanen op de heuvel boven het militair kamp.

Omstreeks 0700 Hr. komt de luchtmacht in actie met vier Harvard vliegtuigen die het kamp overvliegen en hun aanval uitvoeren, een korte aanval om slachtoffers bij de vrouwen en de kinderen in het kamp te vermijden. Om 0720 Hr. vallen de compagnies van 1Cy en van Bevrijding de gebouwen en de wapenmagazijnen aan bij de ingang van het kamp en nemen er stelling om de zuivering door het 1G te steunen.

Een gepantserd Greyhound voertuig van het Recce Eskadron van de Force Publique uit Jadotstad staat in vuursteun aan de ingang van het kamp, voor de gelegenheid voorzien van een Europese bemanning dank zij Luitenant Paelinck!

Het Eskadron ontplooit zich in slagorde: het 1^e Peloton (OLt Le Grelle) links, het 3^e Peloton (OLt Mazy) rechts, het 2^e Peloton (OLt Trokay) volgt op 100 meters.

Met sprongen gaat het voorwaarts tot aan de eerste huizen waar de muiters zich verschanst hebben met vrouwen en kinderen; sommigen geven zich over zodra zij aangeropen zijn, anderen beantwoorden dit door langs deuren en vensters te vuren. Een cameraman van Foxmovietone, ingedrongen via Bevrijding, filmt de vordering: de Gidsen, met de mutsen achterwaarts opgezet om de zonweerkaatsing op de kentekens te vermijden, doorzoeken de huizen, hier en daar worden de sloten met FAL schoten opengebroken!

Het peloton van Onderluitenant Le Grelle vordert aan de linkerkant van het kamp waar muiters gevlucht zijn in de kippenhokken. De sectie van Wachtmeester Roland kan daar een weerstandsnest van een veertigtal muiters onschadelijk maken. Door deze weerstand op links heeft het 1e peloton een opening in het front gelaten waar het 2e peloton, eerst in steun, nu instormt.

Na minder dan een uur kunnen de drie pelotons van het Eskadron de zuivering beëindigen met gelukkig slechts één gekwetste, cavalerist Michiels, geraakt door drie schoten in de dij. De compagnies van 1Cy en van Bevrijding betreuren twee slachtoffers en meerdere gekwetsten.

Onder de muiters telt men 43 doden en vele gekwetsten. De zeer jonge brancardiers van het Eskadron onderscheiden zich door hun koelbloedigheid en hun doeltreffendheid in deze voor hen toch wel zeer nieuwe omgeving.

Na beëindiging van de gevechten vertrekken de infanteristen terug naar Kolwezi en Elisabethstad. Het Eskadron blijft in Nzilo met als voornaamste opdrachten de bewaking van de stuwdam en het patrouilleren in de omgeving om Europeanen en Katangezen gerust te stellen. Het overbrengen van de gekwetsten, de bewaking en evacuatie van de niet-Katangezen, het transport van de AA-stukken en de beveiliging van de installaties vervolledigen de opdracht.

De terugkeer naar Elisabethstad en het einde van de opdracht

Na een kort verblijf in Nzilo wordt de terugkeer naar Elisabethstad aangekondigd voor 29 juli. Het peloton van Onderluitenant Trokay begeleidt per trein het transport van de “met onmiddellijke ingang gedemobiliseerde” gevangen tot aan de grens van de provincie, 800 km verder.

De hogere echelons “ontwaken” en de vragen voor verslagen volgen zich op. In België weet men niet goed wat er plaats vindt, slechts enkele beelden van de gevechten in Nzilo zijn op TV gekomen waarbij kentekens van de Gidsen herkenbaar waren. Deze stilzwijgendheid houdt mogelijk verband met de UNO resolutie van 22 juli (dag van de operatie Nzilo) waarbij België verzocht werd zijn troepen terug te trekken uit Kongo ... inclusief Katanga!

Op 29 juli keert het 3^e peloton (Mazy) terug naar Elisabethstad. Zijn adjunct, Eerste Wachtmeester Schouters, stopt even in Jadotstad en neemt er bezit van zes Greyhounds van het 1ste Recce Eskadron van de Force Publique in ruil voor ... een bon 108. Kort daarna worden zij in Elisabethstad vervoegd door het 1^e peloton evenals door het 2^e peloton na beëindiging van een lange treinreis tot in Kamina.

Slechts de drie beste Greyhounds worden bewaard en verdeeld onder de pelotons voor opleiding, in afwachting van andere AB's. Het Eskadron krijgt ook mortieren 81 mm van de Force Publique.

De voornaamste opdracht voorgeschreven door de Staf van de 5^e Brigade (op dat ogenblik Brigade Katanga genoemd) aan het Eskadron is de bewaking van het vliegveld van Elisabethstad en de “show the flag” om de inwoners en de koloniale gerust te stellen.

Het peloton van Onderluitenant Le Grelle is voor dergelijke opdracht aangeduid in de regio Sakania, aan de grens met Rhodesië. Dit wordt de laatste opdracht van het Eskadron tot de aankomst van Zweedse UNO troepen, gestuurd door Secretaris Generaal Dag Hammarskjöld en die op 12 augustus de bewaking van het vliegveld overnemen. De terugkeer naar Kamina volgt de 15^e en naar Brussel de 19^e.

Op de vooravond vond de afscheidsplechtigheid plaats van de Belgische troepen en de aflossing door deze van de UNO in aanwezigheid van de Minister van Afrikaanse Zaken, Graaf Harold d'Aspremont Lynden, oud korpsverste van het 3^e Regiment Gidsen en daarvoor majoor in het 2^e Gidsen, die ten zeerste ontroerd was door de aanwezigheid van Gidsen op de plechtigheid.

Generaal de Sellier de Moranville, de nieuwe Korpsoverste Luitenant-kolonel Jonker Etienne van Wassenhove, de families en ... de Muziekkapel van de Gidsen zijn aanwezig bij aankomst van het vliegtuig, waardoor deze operatie in Kongo een familiaal en discreet slot krijgt. Een Nationale Plechtigheid, voorzien voor september, wordt geschrapt. Waarschijnlijk koos de Regering voor een onopvallende houding nadat zij voor deze operaties met de vinger gewezen waren door de internationale Gemeenschap en door de UNO.

Zij die gebleven zijn

Tony Jacques de Dixmude, Jean-Pierre Trokay, dokter Jacques Alloin, Adjudant Gignez, Wachtmeester Verhulst, de brigadiers Urbain, Georges Delhaise, Bourgeois, Son, Jacques Saquet, Georges Laenen en mogelijk nog anderen beantwoorden positief de oproep van de Commandant van de Groepering Katanga van Elisabethstad. Zij nemen per 15 augustus dienst voor de begeleiding van wat de Katangese Rijkswacht zal genoemd worden en die verantwoordelijk wordt voor de ordehandhaving in de nieuwe onafhankelijke staat. Vele van hen zullen de dood vinden tijdens de veelvuldige gevechten en onlusten in Katanga.

Commandant Kervyn de Mérendré wordt gedood in Beneden Kongo in juli 1960, Commandant Collet, Luitenant Le Grelle, Onderluitenant Trokay en Brigadier Urbain het daaropvolgend jaar. Allen zijn overleden in bevolen dienst en zij worden geëerd met een herdenkingsplaat die het 1e Gidsen zal begeleiden bij de verschillende latere mutaties. Op dit ogenblik bevindt deze plaat zich in de Club van de Gidsen, Aarlenstraat in Brussel, waar elk jaar een herdenking plaats vindt door de families en vrienden van de vermisten, in aanwezigheid van de oudgedienden van het Eskadron

E. Kervyn de Meerendre
Né à Oostkamp le 27-09-1925
Décédé à Thysville le 17-07-1960

J. Collet
Né à Woluwe St Lambert le 23-10-1923
Décédé à Luena le 15-01-1961

A. Urbain
Né à Fontaine-L'Eveque le 18-01-1936
Décédé à Albertville le 25-01-1961

J-P. Trokay
Né à Liège le 26-09-1935
Décédé à Mulondo(Bukama) le 13-02-1961

A. Le Grelle
Né à Schoten le 20-04-1934
Décédé à Elisabethville le 16-09-1961